

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту держави і
права імені В. М. Корецького
НАН України

Оскрипнюк О. В.
« » 2026 р.

ВИСНОВОК

Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Шепеля Тараса Петровича на тему:
«Теоретико-правові засади комерційного судочинства», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу № 6 від 28 травня 2026 року
засідання відділу теорії держави і права

Присутні: д.ю.н., проф., завідувач відділу Пархоменко Н. М., д.ю.н.,
проф., заступник директора Інституту, науковий керівник Оніщенко Н. М.,
д.ю.н., проф. Кубко Є. Б., к.ю.н., ст.н.сп. Богініч О. Л., к.ю.н., ст.н.сп. Сунегін
С. О., к.ю.н., ст.н.сп. Тарахонич Т. І., к.ю.н., ст.н.сп. Львова О. Л., к.ю.н.
Клещенко Н. О., к.ю.н. Васецький В. Ю., аспірант Шепель Т. П.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення дисертаційного дослідження
аспіранта відділу теорії держави і права імені В. М. Корецького НАН
України Шепеля Тараса Петровича на тему: «Теоретико-правові засади
комерційного судочинства», поданого на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації до захисту в разовій
спеціалізованій вченій раді. Тема дисертаційного дослідження затверджена
Вченою радою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН
України, протокол № 7 від 06.06 2023 року.

СЛУХАЛИ: Доповідь здобувача наукового ступеня доктора філософії Шепеля Т. П. про результати дисертації на тему «Теоретико-правові засади комерційного судочинства», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Під час виступу здобувач обґрунтував актуальність теми дисертаційного дослідження. Він зазначив, що у правовій системі України центральним інституційним механізмом вирішення спорів у сфері комерційних відносин залишається господарське судочинство, проте його зміст не вичерпує комерційного судочинства в тому значенні, у якому це поняття вживається в доктрині та законодавстві держав з усталеними традиціями ринкової економіки, насамперед держав — членів Європейського Союзу. Європейська інтеграція України та рекодифікація цивільного законодавства, у межах якої Господарський кодекс України втратив чинність, актуалізували потребу узгодження вітчизняного термінологічного апарату з категоріями «комерційні відносини» і «комерційні спори» та переходу від категорії «господарювання» до категорії «комерція». За таких умов теоретико-правове обґрунтування комерційного судочинства як самостійної категорії правової системи має значення для розвитку юридичної науки, удосконалення правозастосовної практики та визначення перспектив подальшого розвитку системи вирішення комерційних спорів в Україні.

Здобувач зазначив, що метою дослідження є формування цілісної теоретико-правової концепції комерційного судочинства як самостійної категорії правової системи, що охоплює сукупність юрисдикційних механізмів вирішення і врегулювання спорів у сфері комерційних відносин, а також вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо його розвитку в Україні з урахуванням історичних передумов, порівняльно-правового досвіду та євроінтеграційних зобов'язань держави.

Відповідно до поставленої мети доповідач визначив основні завдання дослідження:

- розкрити гносеологічні засади дослідження комерційного права як нормативно-теоретичної основи комерційного судочинства;
- визначити методологічні підходи до дослідження комерційного судочинства як правового явища;
- проаналізувати основні концепції праворозуміння з погляду їх застосовності до пізнання комерційного права і комерційного судочинства;
- з'ясувати правову природу комерційного судочинства, визначити його поняття та сутнісні ознаки, які дають змогу відмежувати його від суміжних правових явищ;
- розкрити співвідношення приватноправових і публічно-правових засад у формуванні та функціонуванні інституцій комерційного судочинства;
- охарактеризувати юрисдикційні механізми вирішення комерційних спорів в їх інституційному різноманітті, зокрема державні суди, недержавні юрисдикційні механізми та змішані моделі;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз моделей організацій комерційних судів у романо-германській та англосаксонській правових традиціях;
- обґрунтувати теоретико-правові засади розвитку комерційного судочинства в Україні та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення нормативного, у тому числі конституційного, регулювання у відповідній сфері.

Доповідач охарактеризував структуру роботи, яка складається з анотації, вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Здобувач розкрив методологічну основу дослідження, що поєднує діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний і формально-юридичний методи з елементами економічного та соціологічного аналізу права, а також метод правового моделювання, використаний для побудови теоретико-правової моделі комерційного судочинства.

Окремо доповідач зупинився на основних положеннях наукової новизни. Зокрема, обґрунтував теоретичну концепцію комерційного судочинства як самостійної правової категорії, здійснив теоретико-правове розмежування понять «комерційне судочинство» і «господарське судочинство», за яким господарське судочинство визначено як елемент, а не повний зміст комерційного судочинства, виявив історичну тяглість української традиції комерційного судочинства від магдебурзького права в українських містах до її зламу в радянський період, а також розглянув організаційну форму змішаного складу комерційного суду та сформулював пропозиції щодо вдосконалення конституційного регулювання у відповідній сфері, зокрема щодо змісту статей 42, 124 і 127 Конституції України.

У підсумку доповіді Т. П. Шепель зазначив, що проведене дослідження є однією з перших у вітчизняній теорії держави і права спроб цілісного теоретико-правового осмислення комерційного судочинства як категорії, що охоплює всю систему вирішення спорів у сфері комерційних відносин, і що його результати створюють підґрунтя для подальшого розвитку відповідної системи в Україні з урахуванням європейського досвіду та євроінтеграційних зобов'язань держави.

Після закінчення доповіді до Т. П. Шепеля членами відділу теорії держави і права були поставлені такі запитання.

Д.ю.н., проф. Пархоменко Наталія Миколаївна:

Запитання: Підтримуючи вибір актуальної теми, прошу пояснити, чому дисертацію, присвячену комерційному судочинству, Ви відносите до спеціальності 081 «Право» саме за теоретико-правовим, а не галузевим спрямуванням.

Відповідь: Дякую за запитання.

Дисциплінарну належність роботи визначає її предмет, а не галузевий матеріал, який слугує емпіричною базою. Предметом дослідження є категоріальний апарат, методологія пізнання, місце комерційного

судочинства у структурі правової системи та історико-правовий аналіз його становлення, тобто питання, що належать до теорії держави і права. Перелік спеціальності 081 «Право», затверджений Міністерством освіти і науки України, охоплює загальнотеоретичні напрями, до яких належать розроблення понятійно-категоріального апарату, теорія правової системи, методологія юридичного пізнання та історико-правові дослідження. Норми господарського, цивільного й арбітражного процесуального права використано в роботі як матеріал для теоретичного узагальнення, а не як самостійний предмет галузевого аналізу.

К.ю.н., ст.н.сп. Богініч Олег Леонідович:

Запитання: Прошу уточнити, чи сформульовано в роботі авторське визначення комерційного судочинства. Крім того, рекомендую чіткіше розмежувати вживання понять «інститут», «концепція», «категорія» та «галузь права».

Відповідь: Дякую за запитання.

Так, у роботі запропоновано авторське визначення: комерційне судочинство є системою форм і способів вирішення спорів, що виникають у сфері комерційних відносин, яка поєднує державні та недержавні юрисдикційні інститути (міжнародний комерційний арбітраж і третейський розгляд), а також суміжні правові механізми врегулювання спорів (зокрема медіацію).

Щодо понятійного апарату: комерційне судочинство розглядається в роботі як самостійна теоретико-правова категорія, тобто як узагальнене наукове поняття, а не як окрема галузь права; концепцією позначено авторську теоретичну побудову, що обґрунтовує зміст і місце цієї категорії; інститутами названо конкретні юрисдикційні утворення, через які реалізується вирішення спорів (державні суди, арбітраж, третейський розгляд). Комерційне право в роботі розуміється як сукупність правових норм і доктринальних положень, що регулюють відносини у сфері

професійної підприємницької (комерційної) діяльності та комерційного обороту. Рекомендацію щодо чіткішого розмежування цих понять приймаю.

К.ю.н., ст.н.сп. Сунєгін Сергій Олександрович:

Запитання: Чому Ви пропонуєте розглядати державне судочинство і недержавний арбітраж у межах єдиної категорії комерційного судочинства, попри відмінність їхньої правової природи?

Відповідь: Дякую за запитання.

Підставою для об'єднання є спільний функціональний критерій і єдність предмета — вирішення спору, що виникає у сфері комерційних відносин. Учасники комерційного обороту мають можливість обирати форму захисту своїх прав, і державний суд, міжнародний комерційний арбітраж та третейський розгляд виступають взаємодоповнювальними елементами єдиної системи правового захисту. Об'єднання їх у межах однієї теоретико-правової категорії не змінює відмінностей їхньої природи — державної юрисдикції, що ґрунтується на владних повноваженнях, і договірної юрисдикції, що ґрунтується на волі сторін, — а охоплює ці механізми на рівні теоретичного узагальнення системи вирішення комерційних спорів. Історичний та порівняльно-правовий аналіз підтверджує, що ці форми розвивалися у взаємодії, а не ізольовано.

К.ю.н., ст.н.сп. Тарахонич Тетяна Іванівна:

Запитання: Які сучасні моделі організації комерційного судочинства Ви дослідили та які з них становлять інтерес для України?

Відповідь: Дякую за запитання.

У роботі досліджено дві основні традиції організації комерційного судочинства. У романо-германській традиції це французькі комерційні суди (tribunaux de commerce) з виборними суддями з підприємницького середовища та німецькі палати у комерційних справах зі змішаним складом, у якому професійний суддя засідає разом із комерційними суддями. В англосаксонській традиції це Комерційний суд Англії та Уельсу, а також

відповідні інституції у Сполучених Штатах Америки. Окремо проаналізовано спеціалізовані міжнародні комерційні суди новітнього типу — Сінгапурський міжнародний комерційний суд, Нідерландський комерційний суд і суди DIFC у Дубаї. Для України найбільший інтерес становить модель змішаного складу німецького типу, що поєднує професійну суддівську компетентність зі спеціальними знаннями представників бізнесу.

Д.ю.н., проф. Кубко Євген Борисович:

Запитання: Обрана тема є важливою. Хотів би уточнити, як практика Європейського суду з прав людини ставиться до остаточності та стабільності арбітражних рішень і чи враховано це у Вашій концепції співвідношення державної юрисдикції та арбітражу?

Відповідь: Дякую за запитання.

За усталеним підходом Європейського суду з прав людини звернення до арбітражу розглядається як добровільна відмова сторін від частини гарантій, передбачених статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, за умови, що така відмова є вільною, правомірною та недвозначною. Стійкість арбітражних рішень забезпечується тим, що держава зберігає обмежений судовий контроль за ними: підстави для скасування або відмови у визнанні та виконанні є вузькими і пов'язані передусім із додержанням основоположних процесуальних гарантій та публічного порядку. Цей підхід прямо підтримує запропоновану в роботі тезу про дуалістичну природу комерційного судочинства, у якому приватноправова диспозитивність сторін у виборі форми вирішення спору поєднується з публічно-правовою легітимацією результату через механізми державного визнання та контролю.

К.ю.н., ст.н.сп. Львова Олена Леонідівна:

Запитання: На які історичні джерела Ви спиралися, досліджуючи становлення комерційного судочинства на українських землях?

Відповідь: Дякую за запитання.

Дослідження історичної тяглості ґрунтувалося на кількох групах джерел. Це передусім матеріали функціонування магдебурзького права в українських містах XIII–XV століть, у межах якого діяли міські (війтівські та лавничі) суди, що розглядали торговельні справи. Далі розглянуто комерційні суди дореволюційного періоду, що діяли на українських землях у складі Російської імперії. Окремо проаналізовано радянський період, коли приватна комерція була ідеологічно несумісною з панівним ладом і прямо заборонялася, а державний арбітраж виконував функцію інструмента планової економіки і не був судовою формою у власному значенні. Після відновлення незалежності в 1991 році відбулася адаптація та модернізація системи державного арбітражу з поступовою інтеграцією до судової гілки влади у вигляді системи господарських судів. Я свідомо уникаю формулювання «відновлення комерційного судочинства» після 1991 року, оскільки точнішим є саме поняття адаптації та модернізації.

К.ю.н. Клещенко Наталія Олександрівна:

Запитання: Які новітні тенденції розвитку комерційного судочинства у світі Ви виокремлюєте?

Відповідь: Дякую за запитання.

Серед основних сучасних тенденцій я виокремлюю створення спеціалізованих міжнародних комерційних судів, орієнтованих на вирішення транскордонних комерційних спорів, зокрема в Сінгапурі, Нідерландах і Дубаї, та появу подібних інституцій у державах континентальної Європи. Спостерігається поступове зближення романо-германської та англосаксонської моделей, розвиток гібридних механізмів вирішення спорів, що поєднують арбітраж і медіацію, цифровізацію процесу та запровадження англосаксонського судочинства для міжнародних справ. Помітною є також конкуренція юрисдикцій за розгляд міжнародних комерційних спорів, що посилилася після виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу, та дедалі тісніша взаємодія державних судів з арбітражем.

К.ю.н. Васецький Вячеслав Юрійович:

Запитання: Чим Ви пояснюєте недостатню теоретичну дослідженість комерційного судочинства у вітчизняній науці?

Відповідь: Дякую за запитання.

Недостатня дослідженість зумовлена кількома причинами. У вітчизняній традиції переважав галузевий, господарсько-правовий підхід, у межах якого господарське судочинство розглядалося як процесуальна форма діяльності спеціалізованих державних судів, що не охоплювало недержавних і змішаних механізмів єдиною теоретико-правовою категорією. Радянський період перервав українську традицію комерційного судочинства і вилучив з обігу саме поняття комерції, що позначилося на категоріальному апараті науки. Крім того, бракувало порівняльно-правових узагальнень, які б дозволили осмислити комерційне судочинство як цілісне явище.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України **Оніщенко Наталії Миколаївни** з оцінкою роботи здобувача в процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи й індивідуального навчального плану.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації та ефективності виконання здобувачем індивідуального плану наукової роботи й індивідуального навчального плану, Оніщенко Н. М. відзначила, що дисертаційне дослідження Шепеля Т. П. присвячене актуальній для вітчизняної теорії держави і права проблематиці теоретико-правового осмислення комерційного судочинства як категорії, що охоплює всю систему вирішення спорів у сфері комерційних відносин. Дисертаційна робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні. Здобувач обґрунтовано застосував сукупність філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів у поєднанні з елементами економічного та соціологічного аналізу права, що забезпечило комплексне осмислення

комерційного судочинства в його історичній тяглості, інституційній природі та порівняльно-правовому контексті.

Науковий керівник зазначила, що наукову новизну роботи становлять, зокрема, обґрунтування теоретичної концепції комерційного судочинства як самостійної правової категорії та здійснене вперше у вітчизняній теорії держави і права розмежування понять «комерційне судочинство» і «господарське судочинство». Заслуговують на увагу запропоноване здобувачем авторське визначення комерційного судочинства, обґрунтування організаційної форми змішаного складу комерційного суду та пропозиції щодо вдосконалення конституційного регулювання у відповідній сфері.

Оніщенко Н. М. підкреслила, що в процесі роботи над дисертацією Шепель Т. П. зарекомендував себе як самостійний, вдумливий і працездатний дослідник, здатний продукувати нові наукові ідеї та концепції, необхідні для розв'язання комплексних проблем у галузі права. Перевагою роботи є поєднання теоретичного підходу з тривалим практичним досвідом здобувача у сфері вирішення комерційних спорів. Зауваження наукового керівника, висловлені в процесі підготовки роботи, повністю враховані автором, а освітню складову освітньо-наукової програми та індивідуальний план наукової роботи Шепель Т. П. виконав у повному обсязі.

Відповідно, дисертаційне дослідження Шепеля Т. П. відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством України у сфері вищої освіти, та може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження його авторові ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

**Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Шепеля Тараса Петровича на тему:**

**«Теоретико-правові засади комерційного судочинства», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії**

1. Обґрунтування вибору теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Шепель Т. П. обґрунтовано визначає зв'язок своєї дисертаційної роботи з актуальними науковими програмами, планами та темами. Вибір теми зумовлений потребою теоретико-правового осмислення комерційного судочинства як категорії, що охоплює всю систему вирішення спорів у сфері комерційних відносин, та визначення його співвідношення з господарським судочинством України в умовах європейської інтеграції та рекодифікації цивільного законодавства, у межах якої Господарський кодекс України втратив чинність. Тема роботи відповідає євроінтеграційним зобов'язанням України та потребі узгодження вітчизняного термінологічного апарату з категоріями «комерційні відносини» і «комерційні спори», що мають усталене вживання у правових системах держав — членів Європейського Союзу.

Проблематика здійсненого дослідження відповідає плану науково-дослідної діяльності Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Дисертація виконана в межах планових науково-дослідних тем Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України: «Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-прикладні засади» (номер державної реєстрації: 0121U114449), «Реалізація права: сучасний теоретико-методологічний концепт» (номер державної реєстрації: 0124U004586).

2. Мета і завдання дисертаційного дослідження

Метою дослідження є формування цілісної теоретико-правової концепції комерційного судочинства як самостійної категорії правової системи, що охоплює сукупність юрисдикційних механізмів вирішення і врегулювання спорів у сфері комерційних відносин, а також вироблення

науково обґрунтованих пропозицій щодо його розвитку в Україні з урахуванням історичних передумов, порівняльно-правового досвіду та євроінтеграційних зобов'язань держави.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- розкрити ґносеологічні засади дослідження комерційного права як нормативно-теоретичної основи комерційного судочинства;
- визначити методологічні підходи до дослідження комерційного судочинства як правового явища;
- проаналізувати основні концепції праворозуміння з погляду їх застосовності до пізнання комерційного права і комерційного судочинства;
- з'ясувати правову природу комерційного судочинства, визначити його поняття та сутнісні ознаки, які дають змогу відмежувати його від суміжних правових явищ;
- розкрити співвідношення приватноправових і публічно-правових засад у формуванні та функціонуванні інституцій комерційного судочинства;
- охарактеризувати юрисдикційні механізми вирішення комерційних спорів в їх інституційному різноманітті, зокрема судовими органами влади та недержавні юрисдикційні механізми, змішані моделі;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз моделей організації комерційних судів у романо-германській та англосаксонській правових традиціях;
- обґрунтувати теоретико-правові засади розвитку комерційного судочинства в Україні та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення нормативного, у тому числі конституційного, регулювання у відповідній сфері.

3. Об'єкт, предмет та теоретико-методологічна база дисертаційного дослідження

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у сфері організації, функціонування та розвитку юрисдикційних механізмів вирішення комерційних спорів у їх системній взаємодії.

Предметом дослідження є теоретико-правові засади комерційного судочинства.

Методологічну основу дисертації становить сукупність філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, застосованих відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження. Діалектичний метод використано для з'ясування взаємодії приватноправових і публічно-правових засад комерційного судочинства, історичної змінюваності його інституційних форм та зв'язку між понятійними й організаційними змінами у сфері вирішення комерційних спорів (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2). Методи індукції і дедукції застосовано для узагальнення джерельного матеріалу та формулювання авторських висновків (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Історико-правовий метод дав змогу простежити розвиток відповідних інституцій від купецьких юрисдикцій середньовічної Європи та магдебурзького права в українських містах через комерційні суди на українських землях, радянський державний арбітраж і сучасну модель господарських судів України (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2). Порівняльно-правовий метод застосовано для аналізу зарубіжних моделей організації комерційного судочинства, встановлення їхніх спільних і відмінних ознак, а також для визначення теоретико-правової релевантності окремих інституційних рішень для розвитку української системи вирішення комерційних спорів (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Системно-структурний метод використано для з'ясування місця комерційного судочинства у правовій системі, його співвідношення з іншими формами судочинства та формування цілісного уявлення про юрисдикційні механізми вирішення комерційних спорів (підрозділи 2.1, 2.3, 3.3). Формально-юридичний метод застосовано при аналізі нормативних положень, що стосуються предмета дослідження (підрозділи 2.1, 2.3, 3.3). Метод правового моделювання використано для

побудови теоретико-правової моделі комерційного судочинства (підрозділ 3.3).

4. Наукова новизна дисертаційного дослідження, теоретична та практична цінність одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація належить до перших у вітчизняній теорії держави і права комплексних наукових праць, у якій визначено та охарактеризовано теоретико-правові засади комерційного судочинства як інструменту захисту прав та інтересів учасників комерційних відносин.

Наукову новизну дисертаційної роботи та особистий внесок здобувача становлять такі положення:

уперше:

обґрунтовано теоретичну концепцію комерційного судочинства як самостійної правової категорії та перспективний напрям його інституційного розвитку;

здійснено теоретико-правове розмежування понять «комерційне судочинство» і «господарське судочинство», доведено їх нетотожність за обсягом, концептуальною основою та інституційним змістом; господарське судочинство визначено як елемент, а не повний зміст комерційного судочинства;

виявлено історичну тяглість української традиції комерційного судочинства від магдебурзького права в українських містах XIII–XV століть до її зламу у 1927 році та ліквідації попередніх судових установ; обґрунтовано вплив цього розриву на сучасний стан правового регулювання у сфері вирішення комерційних спорів;

розглянуто організаційну форму змішаного складу комерційного суду як перспективного способу інституційної трансформації державного

спеціалізованого суду, що поєднує професійну суддівську компетентність зі спеціальними знаннями представників підприємницького середовища;

удосконалено:

гносеологічний підхід до пізнання комерційного права та судочинства на основі поєднання позитивістського, природно-правового та соціологічного підходів, що дає змогу повніше осмислити динаміку комерційних відносин та їхній вплив на формування інституцій вирішення спорів;

наукові уявлення про дуалістичну правову природу комерційного судочинства як взаємодію приватноправової диспозитивності і публічно-правової легітимації у сфері вирішення комерційних спорів;

підходи до розуміння спеціалізації судової влади, за якими комерційне судочинство розглядається як спосіб інституційного пристосування правосуддя до особливостей сучасного підприємницького обороту, складності комерційних відносин та потреби у спеціальних знаннях, необхідних для належного вирішення відповідних спорів;

набули подальшого розвитку:

висновки щодо інституційної взаємодії державних судів, міжнародного комерційного арбітражу, третейського розгляду та медіації у системі правового захисту прав учасників комерційних відносин;

порівняльно-правовий аналіз моделей організації комерційних судів у романо-германській та англосаксонській правових традиціях з урахуванням сучасних тенденцій їх зближення та застосування для вирішення міжнародних комерційних спорів, а також взаємодії з арбітражем;

теоретичні засади застосування принципів добросовісності, розумності та справедливості при вирішенні комерційних спорів з урахуванням їхньої ролі у співвідношенні формальної правової визначеності та реальної логіки підприємницького обороту;

пропозиції щодо вдосконалення конституційних засад регулювання комерційних відносин і здійснення правосуддя у відповідній сфері, зокрема щодо змісту статей 42, 124 та 127 Конституції України.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у поглибленні положень теорії держави і права щодо правової природи, поняття та сутнісних ознак комерційного судочинства, його місця в правовій системі України та співвідношення з господарським судочинством. Отримані результати розширюють наукові уявлення про систему юрисдикційних і суміжних правових механізмів вирішення та врегулювання комерційних спорів, дуалістичну природу комерційного судочинства, а також створюють підґрунтя для подальших теоретичних досліджень у сфері спеціалізації судової влади та альтернативних способів вирішення спорів.

Практичне значення результатів дисертації полягає у можливості їх використання:

- у науково-дослідній роботі — для подальшого опрацювання теоретико-правових засад вирішення спорів у сфері комерційних відносин, дослідження альтернативних способів вирішення спорів, аналізу інституційних форм спеціалізації судової влади;

- у правотворчій діяльності — для вдосконалення чинного законодавства України та нормативно-правової бази, у тому числі в контексті процесів євроінтеграції України;

- у правозастосовній практиці — при формуванні підходів до тлумачення і застосування норм процесуального і матеріального права у сфері комерційних відносин, а також при визначенні інституційних умов підвищення довіри учасників комерційних відносин до суду та передбачуваності вирішення комерційних спорів;

- у навчальному процесі — для підготовки навчальних курсів за тематикою дисертаційного дослідження.

5. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, повнота опублікування результатів дисертації

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у 8 наукових публікаціях: 3 — у наукових фахових виданнях України, включених до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України; 4 — у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій; 1 — спільна аналітична праця, що додатково відображає наукові результати дослідження.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

– Шепель Т. П. Побудова системи судових органів з вирішення комерційних спорів у тоталітарних державах. Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Право». 2024. № 3(21). С. 847–856.

– Шепель Т. П. Кадрові процедури формування складу комерційних судів за участю організацій бізнесу в країнах Європи і світу (порівняльний аспект). Наука і техніка сьогодні. Серія «Право». 2024. № 3(31). С. 274–282.

– Шепель Т. П. Судді за сумісництвом (part-time judges) як важливий елемент комерційного судочинства в країнах загального права. Наукові перспективи. Серія «Право». 2025. № 3(57). С. 1168–1177.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

– Шепель Т. Перспективи розвитку третейських судів в Україні. Конституція України — ціннісний вимір 25-річного досвіду державотворення та правотворення : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 червня 2021 р.) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ : ФОП Кішка І. В., 2021. С. 552–555.

– Шепель Т. Робота третейських судів як інструменту вирішення комерційних спорів. Науковий полілог «Україна: держава і нація» до 31-ї річниці відновлення української державності : збірник наукових праць / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Фонд інституційного розвитку української науки. Київ : Видавництво «Людмила», 2022. С. 129–134.

– Шепель Т. Побудова незалежної судової гілки влади після російсько-української війни. Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 липня 2022 р.) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Асоціація українських правників. Київ : Видавництво «Людмила», 2022. С. 337–341.

– Шепель Т. П. Методологічні аспекти теоретичного дослідження правової природи та визначення комерційного судочинства. Різдвяні правничі студії : матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 26 грудня 2025 р.). Київ : Алерта, 2026. С. 118–123.

Спільна аналітична праця:

– Веген Г., Шепель Т. Діяльність комерційних суддів у Німеччині. Історія та перспективи відновлення діяльності комерційних суддів в Україні із застосуванням німецького досвіду : аналітичний звіт. Київ : ГО «Фундація ДЕЮРЕ», 2020. 23 с.

6. Структура дисертації, логіка викладу її основних частин та обсяг дисертаційного дослідження

Структура дисертації зумовлена поставленою метою і завданнями дослідження та складається з анотації, вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку, з яких основний текст становить 217 сторінок. Список використаних джерел налічує 260 найменувань.

7. Особистий внесок здобувача

Дисертаційне дослідження було здійснено автором самостійно, усі положення та висновки, сформульовані в дисертації, обґрунтовані

особистими авторськими розробками з використанням для аргументації положень праць інших вчених, на які є обов'язкове відповідне посилання. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок автора зазначено окремо.

8. Характеристика особистості здобувача

Шепель Тарас Петрович народився 10 березня 1976 року.

Освіта: вища юридична, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 1993–1998, кваліфікація магістр права, спеціальність правознавство, диплом KB № 10460646.

Хронологія трудової діяльності: 15.07.1998 — 17.04.2000 ТОВ «Юридична фірма «Салком», юрист; 18.04.2000 — 31.12.2004 ТОВ «Міжнародна юридична служба «Мюрс», юрист; 01.01.2005 — 18.10.2012 ТОВ «Міжнародна юридична служба», юрист, заступник генерального директора; 19.10.2012 — 18.10.2019 Адвокатське об'єднання «Перше спеціалізоване об'єднання адвокатів у цивільних, кримінальних та комерційних справах», голова; 14.07.2020 по теперішній час Торгово-промислова палата України, голова Постійно діючого Третейського суду.

На сьогоднішній день Шепель Т. П. є аспірантом відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

9. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Текстове подання матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість та доступність їх сприйняття і відповідає стилю науково-дослідної літератури.

За результатами попередньої експертизи дисертаційного дослідження Шепеля Т. П., а також вивчення повноти публікації основних результатів дослідження:

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шепеля Т. П. на тему: «Теоретико-правові засади комерційного судочинства».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Шепеля Тараса Петровича характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток юридичної науки, зокрема теоретико-правових засад комерційного судочинства.

Подане до захисту дисертаційне дослідження Шепеля Т. П. на тему: «Теоретико-правові засади комерційного судочинства» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 № 283, від 19.05.2023 № 502, від 03.05.2024 № 507), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341, від 19.05.2023 № 502, від 03.05.2024 № 507).

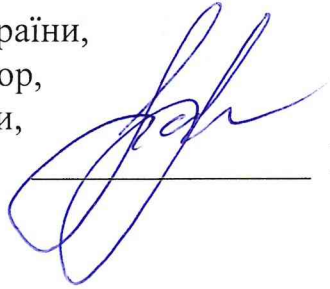
3. Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Шепеля Тараса Петровича на тему: «Теоретико-правові засади комерційного судочинства» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»:

За — 9;

Проти — немає;

Утримались — немає.

Головуючий на засіданні:
завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
заслужений юрист України

Наталія ПАРХОМЕНКО